

Тарас Дрозд

поцілунок зранку

Народна комедія

Дійові особи:

БАБЦЯ ОЛЕНА.

ПЕТРО, її син.

СЛАВКО, її внук.

ОЛЮСЯ, її внучка.

ДІД МИРОСЬ.

*Присвячую мамі Дрозд Ользі Степанівні
(Ольга Петрук із села Рудникі Івано-Франківської області)*

ДІЯ ПЕРША

Ранок.

Велика кухня. Піч із візерунками на кахлях. Тут же - газова пліта з балоном. Саморобні фарбовані полиці для посуду, поряд - стандартний сервант. Довжелезний стіл, вкритий скатертиною, дві лавки. Вхідних дверей не видно за довгими, до підлоги, завісами. Двоє дверей з кольоровими скельцями до суміжних кімнат зачинені. В одному кутку - образ Матері Божої, в іншому - Ісуса Христа.

Співають півні. Десь реве худоба. Чути жіночий голос: «Ціпа, ціпа, ціпа, ціпа! Ви ж мої малесенькі! Ви ж мої гарнесенькі!.. Діточки мої рідні... А ти тікай звідси, щоб тебе качка копнула!».

Заходить бабуся Олена.

БАБЦЯ (сама до себе). Нарешті в рідній хаті! Думала, вже й не побачу. (З любов'ю прреставляє речі. Вмикає радіо. Звучить шлягер про любов. Бабуся робить кілька сучасних танцювальних рухів. Лякається. Вмикає радіо. Хреститься на образи. Щось зауважила у вікні. Підходить ближче. Сплеснула руками.) Ой, господи! А ви чого сюди? Чого вам так рано треба? (Заметушилася, бігає з кутка в куток. Ховається.)

Обережно заходить Петро. Озирається. Заглядає крізь одні двері до суміжної кімнати, зазирає до іншої.

Заходить Славко.

ПЕТРО. Нема. А хата відчинена.

СЛАВКО. Десь мусить бути.

ПЕТРО. От стара, холера ясна!

Славко знаходить Бабцю.

СЛАВКО. Бабцю, що то має бути?

БАБЦЯ. Доброго ранку!

ПЕТРО. Мамо, і що ви там шукали?

БАБЦЯ. А вам чого треба в моїй хаті? Чого прибігли?

ПЕТРО. Файне питання! Ви не раді, що ми прийшли?

БАБЦЯ. То вас, мої рідненькі, місяцями не видко, а сьогодні - яким чином?

СЛАВКО. Та так, бабцю, сучастно.

БАБЦЯ. Ви ж знаєте, що я у лікарні, то як сюди втрапили?

ПЕТРО. Мамо, вчора дзвонила Олюся - до мене додому, по між городньому. Питала адресу лікарні, хотіла вас провідати. Ми з Славком з самого ранку туди навідалися. А лікар: нема її, втікла бабуся. Ми - сюди, до хати, а ви ховаєтеся. Лікар не казав, що ви ще й на голову заслабли.

БАБЦЯ (*гордо*). Втікла собі і все!

ПЕТРО. А як не добре стане? Тут лікарів нема.

БАБЦЯ. Поки не залагоджу однієї важливої справи - жодних лікарів! Такий мій наказ.

СЛАВКО. Яка ще важлива справа? Олюся у вас була? Ви її бачили сьогодні?

БАБЦЯ. Якби я знала, що вона до мене збирається, я б її дочекалася.

ПЕТРО. То що ви там задумали? Яку важливу справу? Чи, може, комерцію яку відкрили, підприємницею стали?

СЛАВКО. Правда, що ви відправили Ольусі листа, що просили її приїхати, і то терміново?

БАБЦЯ. Все то він знає. Як той розвідник шпийон. Йдіть до себе хлопці. Я маю повно роботи.

ПЕТРО. Якої роботи, мамо? Вам не можна рухатися!

БАБЦЯ. Я зроблю, що мені треба. Зроблю, шановні мої. А як сонечко сяє, ласкаво прошу до мене на... весілля!

СЛАВКО. Стара зваріювала!

БАБЦЯ. Приходьте на вечерю. На святкову вечерю.

СЛАВКО. У костюмі?

БАБЦЯ. А як же! Певно, що так. Та поголися там, шию вимий.

ПЕТРО. Нічого не розумію! То такі жарти? Я чув, що люди під старість впадають у дитинство, але щоб так...

БАБЦЯ. Так, я хочу посміятися. Від душі. З усіх.

Петро і Славко переглядаються.

ПЕТРО. Посміятися? З усіх - це з кого? З нас ?

СЛАВКО. Чи з цілого світу? В якому сенсі?

БАБЦЯ. Все. Йдіть собі. У мене мало часу. А сенс один - треба встигнути. Чекаю на вас о сьомій вечора. У костюмах. Подарунків багато не несіть. Петро, йдіть вже, йдіть.

СЛАВКО. Бабцю, вас не можна лишати саму.

БАБЦЯ. Славучо, внучку, йди з татом, чуєш чи ні? Я мушу побути сама, приготуватися.

ПЕТРО. Зрозуміло. Ходімо.

Петро і Славко виходять. Бабця присіла, віддихалася і, ніби зібравшись з силами, приступає до швидкої метушливої дії. Виносить із суміжної кімнати плаття, блузки, спідниці, прикладає до себе біля дзеркала і складає на столі. Заходить Олюся з великою сумкою.

БАБЦЯ. Олюсенько! Внучечко дорогесенька, приїхала!..

ОЛЮСЯ. Доброго ранку, бабуню! *(Тричі цілує бабцю.)* Пам'ятаєте, як ви колись підходили до мою ліжечка, нахилялись, цьомкали мене і казали: «Доброго ранку!»? Для мене цей поцілунок був зарядом доброти на цілий день. Я бігала, гралася, сміялась. А всі питали, сердито так, чого я така щаслива? Чого сміюся? Я чесно відповідала: бо з міста до бабці приїхала. Всі дивувалися. Ну, приїхала, та й що? Що з того? Можна подумати, що бабця в Америці живе!

БАБЦЯ. То ти зараз до мене приїхала бігме як з Америки. Була у лікарні?

ОЛЮСЯ. Була. Сказали, що бабця втікла, нема бабці. Втікла, незважаючи ні на що. Я - скоріше сюди. Йду, сміюся. Втікла! Як це розуміти, бабцю, що це?

БАБЦЯ. Та втікла собі.

ОЛЮСЯ. З цієї пагоди ми влаштуємо сьогодні святкову вечерю. Покличемо дядька Петра з жінкою, Славка. Славко ще не женився?

БАБЦЯ. А ти звідки знаєшь?

ОЛЮСЯ. Здогадуюся. Наліпимо вареників.

БАБЦЯ. Вони вже в курсі. Знають. Прийдуть перед сьомою.

ОЛЮСЯ. Погуляємо на славу. Влаштуємо таку забаву!

БАБЦЯ. Надовго приїхала?

ОЛЮСЯ. Дочку відправила по путівці на море та й приїхала. На літо усіх вигнали в відпустку. Якщо роботи нема - треба від неї відпочивати.

БАБЦЯ. А гроші?

ОЛЮСЯ. А грошей ніколи і не було.

БАБЦЯ *(говорить спочатку повільно, потім швидше і швидше)*.
 Приїхала - от і добре. Тепер маю помічницю. Тепер я зроблю усе, як задумала. Ти мене завчасу не питай, що я замислила. Бо поки буду пояснювати - півдня пройде. Коли жінки починають обговорювати одне, друге, третє, то розмові кінця-краю не буде, а до діла руки не дійдуть. Ото ж, якщо будеш робити, як я скажу, все вийде швидко. Не могла я в лікарні довго лежати. У мене ж кури, гуси, коза. Корову, правда, Петро забрав - за коровою особливий догляд потрібен. А решті дрібноти мала годувати його жінка. Приходила вона чи ні, звідки я знаю? Молодь тепер така ледаща, до роботи не дуже. Хоч Настя вже не молода, та й Славко, твій двоюрідний братик, он який вимахав! На сім літ від тебе молодший, але не жениться. Служить в якійсь охороні. Що він там охороняє - не каже, але жаліється, що ніц не має. Воно, звичайно, що за служба, якщо додому нема що принести... Слухай, а лікар тобі нічого не говорив, не пояснював, ти його не розпитувала? От і добре. Як же ж мені той шпиталь набрид!.. Усе біле, гей би в зимі, аж очі ріже, як на тому світі. За все своє життя ніколи по лікарнях не догасала, не хочу більше, і не буду. Якщо вже помирати, то у рідному домі. Тут і кури, і гуси, і коза. Кота щось не видно, певно, заскучав тут без мене і зібрався геть. Ніхто хати йому не відкриє, молочка не наляє, а на самих мишах, та й без хліба, сама розумієш... То такий чемний кіт, а сусідський, от біда, приходить і біє його. А мій не вміє дати здачі - він вихований, вій - за мир... Я з лікарні вибралася - сонечко тільки-тільки піднялося, людоньки, як гарно!.. Що я дурна у тій лікарні вилежуватися, коли на вулиці така краса?

ОЛЮСЯ. Тепер, бабуню, мене послухайте *(Говорить у бабусиній манері)*. Я вашого листа отримала і дуже зраділа. Думаю: поїду, і ніяких розмов. Нарешті до бабці виберуся, а то лише обіцяю, збираюся і збираюся. Робота, дочка до школи пішла, що другий день з міста на дачу мотаюся.

Турботам кінця-краю не видно, а толку ніякого, одна суєта. Серце крається, душа болить: як там моя рідненька сама, з курами - гусами? Ну, є ще кіт... Але ж вони не скажуть: «Доброго ранку, бабусечко», не поцілують. У дядька Петра з тіткою Настею своє хазяйство на другому кінці села, вони часу не мають вас відвідати. А тут на маєш - лист!.. Приїжджай до лікарні та забери мене скоріше. Я телефоную дядькові Петрові, так і так, де та лікарня, як краще туди дістатися? А він мені: чого ти метушишся, хіба не знаєш нашу бабусю? Вона нікому спокою не дасть. Не хоче в лікарні лежати, але ж лікарі їй прописали суровий постільний режим. Ми її навідуємо, так що не звертай уваги на її просьби, не переймайся. Їй просто не лежиться вона без роботи сама не своя. А лежати треба, обов'язково треба лежати, приймати уколи. Лікарі, мовляв, краще знають, що робити. А я собі кажу: ні, таки поїду і зроблю все, що бабуся попросить. Він ще хотів мені щось пояснити, але тут нас роз'єднали - я ж розмову тільки на три хвилини замовила...

БАБЦЯ. Все, все, все! Нам дня не вистачить. Давай-но, дитиночко, заміси тісто на вареники. Наліпимо з сиром, капустою, картопелькою. Піду яєць принесу. Та курей нагодую як слід. Що їм Настя давала? Саму січку, бо що ще могла дати? Кинула і забралася геть. А я зараз пшениці запарю. А ще ось цю блузочку виперу. На сонці за годину висохне. Як я в цій блузочці буду виглядати, нічогенько собі?

ОЛЮСЯ. Вас, бабуню, хоч зараз заміж можна видавати.

БАБЦЯ. Дивись-но, як ти точно зрозуміла мій настрій.

Бабця виходить.

Олюся клопочеться по господарству, прибирає розкидані речі.

Тихо заходить Славко.

ОЛЮСЯ. Славко? Як ти мене налякав! Слава Ісу!

СЛАВКО. Навіки слава.

ОЛЮСЯ. Ти вже знаєш, що бабця з лікарні утікла?

СЛАВКО. Та знаю... Я бачив, як ти вулицею йшла з автобусу.

ОЛЮСЯ. Солідний став. Ти, певно, в цьому камуфляжі і спати лягаєш? Як служба? Що охороняєш?

СЛАВКО. Та пусте. Дрібниці. Мені б на митницю влаштуватися, тоді ходив би гонорово. Твій батько не поміг би?

ОЛЮСЯ. Сам у нього і спитай. Ви ж рік тому телефон поставили, а подзвонили лишень раз - для перевірки зв'язку.

СЛАВКО. Що то буде? Вареники?

ОЛЮСЯ. Бабця ж вас на вечерю запрошувала? То чого питаєш?

СЛАВКО. Якого дідька вона з лікарні втікла? Не казала? А ти - чого сюди? Тобто я хотів спитати, надовго приїхала?

ОЛЮСЯ. А ти завжди так питання задаєш – з підозрою? Як рентген, усіх наскрізь бачиш?

СЛАВКО. Мій начальник говорить так. В юриспруденті є поняття презумпції невинності. А у нашій справі, навпаки, повинна бути презумпція повної вини, причому кожного - першого ліпшого. Най той, кого ми зупиняймо, нехай спочатку доведе, що він не винен. А він цього на сто процентів ніколи не доведе. Фактів ніби не зареєстровано, доказів нема, та от питання: а в думках? Невже він і гадки не мав що-небудь вкрати?

ОЛЮСЯ. Зрозуміла.

Заходить дід Мирось з букетом квітів. Побачивши молодих, ховає квіти за спину, потім непомітно кладе букет у закуток.

ДІД МИРОСЬ. Боже помагай.

СЛАВКО. Бог поміг та й побіг.

ОЛЮСЯ. Доброго ранку, діду Миросю. Як здоров'ячко?

ДІД МИРОСЬ. Якби не купа літ, було би ліпше. Та ж роки, Олюсенько, роки. А де стара?

СЛАВКО. Он, дивіться, як побила. *(Всі дивляться у вікно.)*
То сусідський кіт, стерво, або за курчатами полює, або бабиного кота б'є.

ДІД МИРОСЬ. Ох стара!.. Реактивна, як та американська першінга.
То мій кіт. Ходить до неї. Вона його спершу годує, а потім жене.

СЛАВКО. Діду, а ви звідки знаєте, що бабця вдома?

ДІД МИРОСЬ. Та я... Ото ж... Що я? Чули, що в парламенті робиться?
Певно, будуть говорили, що в нас нема мудрих людей. А в нас є, так,
є розумна людина, тільки їй не дають слова. Розумні люди завжди скромні,
от їх і не видно.

СЛАВКО. Це ви про себе, діду? Дійсно, і чого ви досі не в парламенті?

ДІД МИРОСЬ. От кажуть, що у нас нічого нема. А якщо уважно
придивитися? Яка у нас пшениця? Тож пшениця! А кукурудза? А буряки?
Треба лише добре пам'ятати: не той урожай, що в полі, а той, що у коморі.
Все є. Нема тільки тих... дулярів. А нам і байдуже.

Заходить бабця.

БАБЦЯ. А на маєш!

ДІД МИРОСЬ. Здорова була, Олено!

БАБЦЯ. Здорова? Чи ти смієшся? Диви, регоче. Я ледве ноги волочу,
а вони посідали тут, як на Святий вечір.

ДІД МИРОСЬ. На Святий вечір колядують.

БАБЦЯ. Ліпше скажіть-но, котра година? Коли ти мав прийти, Славку?

СЛАВКО. Бабцю, ви мене вже друге випроваджуєте. За що таке?..

ДІД МИРОСЬ. Справді, Олено, це якоесь...

БАБЦЯ. Ще один! А ти чого так тішишся? У сорочці народився?
То хоч би був її випрасував, бо виглядає – як із корові морди.

ДІД МИРОСЬ. Олено... *(Розводить руками.)* Пробач. Я собі піду.
Так що... *(Тупцює на місці.)*

БАБЦЯ. Я господарству не можу дати ради, а вони тут колядують! Кури, і гуси, і козеня!.. Людоньки! А кіт? То не кіт, а кара Божа! Треба купувати рушницю, бо нема захисту від нього!

ДІД МИРОСЬ. А ти його не підгодовуй. Бо спершу женеш, потім годуєш. Як йому розібратися? Це ж мій кіт, він - як мала дитина.

БАБЦЯ. Крім того, на городі купу роботи треба зробити, аж у очах марно робиться.

СЛАВКО. Який город? Ви ж хворі, бабусю! Не може бути і мови ні про який город. Майте розум.

БАБЦЯ. Онучку мій миленький, онучку дорогенький, ти ж допоможеш бабці, так? Зараз підеш на город і гарненько просапаєш бур'ян. Геть чисто усе бур'яном заросло.

СЛАВКО. Та зачекає ваш бур'ян, бабуню. Дався ж він вам! Най собі росте.

БАБЦЯ. Ні, мій онучок зараз піде на город і файненько усе зробить.

СЛАВКО. Ви не знаєте, скільки в мене роботи, бабцю. Сила-силенна роботи.

БАБЦЯ. То чого ж тоді тут висиджуєш?

СЛАВКО. Зайшов із сестричкою привітатися. Давно її не бачив. Маленькими гралися разом, коли вона влітку до нас приїздила. А потім - усе. Ледве впізнав.

БАБЦЯ. Про все її розпитав? І про політику, і про погоду?

СЛАВКО. А що? Мені цікаво. Вона ж з міста приїхала. Вчена людина. Не те, що ми - з села, люди темні.

Славко виходить.

БАБЦЯ (дідові). Ну, в чому справа? Ти чув про бур'яни на городі?

ДІД МИРОСЬ. Я чув про сорочку. Чого тобі моя сорочка не сподобалася?

Дід Мирось виходить.

ОЛЮСЯ. Як вправно ви гостей випроваджуйте, бабуню! Здалося б і мені у вас повчитися.

БАБЦЯ. Ми ж інакше нічого не встигнемо зробити до вечора. Вони ж як посідають, як почнуть балакати. Ля-ля-ля, га-га-га... Кожен зі своїм гонором, на інших дивиться звисока. Кожен при своїй думці, як при грошах. Подивися: ну що не мужчина, то прем'єр-міністр. І така гордість проймає, що хоч пісню співай, або вовком завивай.

ОЛЮСЯ (*весело*). Славка виставили - це зрозуміло. Він свій. А діда Миросю за що так грубо? Він зайшов по-сусідськи, взнати про здоров'я. Чим він вам насолив?

БАБЦЯ. Скажеш таке - насолив. Ти в нього спробуй-но випросити тої солі. Дай-но мені ось цю коробочку.

ОЛЮСЯ (*відчиняє аптечку*). Таблетки, медикаменти... Бабцю, що це? Ви не добре себе почуваете?

БАБЦЯ. Не було б хмарно, було б дуже гарно.

Затемнення.

ДІЯ ДРУГА

День.

*До хати заходить дід Мирось. На ньому світла сорочка.
В руках тримає оберемок квітів.*

ДІД МИРОСЬ *(стиха)*. Олено! *(Голосніше.)* Олено! *(Заглядає до однієї з кімнат, до другої.)* Нема... Так що... *(Щось почув. Ховає букет.)*

Заходять Петро і Славко.

ПЕТРО. Не може бути, щоб вона приїхала просто так. Бути такого не може.

СЛАВКО. Вона нічого не каже.

ПЕТРО. Це і є доказом. Не говорить - значить, держить на умі. В цьому вся справа. *(Помічає діда.)* Діду, а ти звідки?

ДІД МИРОСЬ. Звідти.

ПЕТРО. Певно, скучно самому вдома сидіти? Дізнався, що сусідка з'явилася і тут же прибіг? Повідомити останні новини? Як те радіо? Чи, може, зголоднів, їсти хочеш?

СЛАВКО. Годувати будуть ввечері.

ПЕТРО. Діду, у нас тут зараз буде родинна розмова.

ДІД МИРОСЬ. То й я собі послухаю.

СЛАВКО. Діду, ви що, не розумієте? Малим зі стодоли падали тільки головою вниз? Інакше не виходило?

ДІД МИРОСЬ. Славко, а скільки така куртка коштує? Рукави позакачовані, як колись німці ходили.

СЛАВКО. Діду, які німці? Ви хоч бачили тих німців?

ДІД МИРОСЬ. Та люди повідають.

ПЕТРО. Що, вдома роботи нема?

ДІД МИРОСЬ. Та є одна думка. От якби здати свій город в оренду! Я б багато не брав. Мені навіть грошей не треба. Лише п'яту частину врожаю. Бараболею та цибулею. Ну, ще квасолі, і трошки сала. А ще муки, олії, солі, цукру та сірників. І більше нічого не треба. Кажуть, що в нас нема господарів. А вони таки є. Але ніхто не годен до тої оренди. Ніхто не хоче робити.

СЛАВКО. Коли радіо набридло - його вимикають.

ДІД МИРОСЬ. А ми і не вмикали. Може, там щось за Америку повідають? Треба послухати. Чи за мафію або за урожай...

Заходить Олюся.

ОЛЮСЯ. На маєш - знову гості! Досі ніяк не нарадуєтесь тим, що бабця з лікарні виписалася?

ПЕТРО. Не виписалася, Олюсю, а втікла?

ДІД МИРОСЬ. А яка різниця?

ОЛЮСЯ. Головне, що бабуся не втрачає гумору.

ПЕТРО. А найголовніше бабуся нас увечері повідомить. За цим столом. Буде урочиста вечеря.

ПЕТРО *(Славкові)*. Зрозуміло?

СЛАВКО. Де вона зараз?

ОЛЮСЯ. На городі і ви б туди заглянули. Чого тут сидіти?

ПЕТРО. Славку, а сходіть-но з дідом, подивіться, чим там бабця займається. Може, допомога потрібна?

СЛАВКО. Ходімо, діду.

ОЛЮСЯ. Давно би так.

ПЕТРО. А ти затримайся на хвилю. Маю щось спитати.

СЛАВКО *(до діда)*. Іншим разом радіо послухаєте.

Дід Мірось і Славко виходять.

ОЛЮСЯ. Мені треба прати.

ПЕТРО. Ще встигнешь.

ОЛЮСЯ. До вечора не висохне.

ПЕТРО. Як там батько?

ОЛЮСЯ. Багато їздить. Кожного тижня відрядження.

ПЕТРО. Нову квартиру не надумав купувати?

ОЛЮСЯ. Нащо? Нас і в старій квартирі комарі не кусають. У мами своя кімната, у мене з дочкою - своя, у батька маленький кабінет. А ще велика зала з телевізором. Куди нам більше?

ПЕТРО. І ще дача. А у мене, якщо пам'ятаєш: тільки дім і все, ну, ще город. Ще беру ділянку під картоплю. Дім поставив давно, ще як оженився. Батько помагав, твій дідусь, царство йому небесне. Але ж у мене і сім'я велика. Славко армію відслужив, того і дивись женитись надумає. Молодший, йолоп, ані вчитися, ані працювати не хоче, але росте і скоро виросте. Сім'я чималенька. А що там того городу? Якихось пів гектари...

ОЛЮСЯ. Я мало розуміюся на господарці.

ПЕТРО. Твій покійний дідусь усе розділив порівну. Мені збудував окремий будинок, а цей мав бути твоєму батькові. Твій татко, а мій рідний братчик, надто був охочий до науки. Втік з батьківського дому, забрався якомога далі від села і запаху гноївки. Він же тут жити не схоче?

ОЛЮСЯ. Я щось нічого не розумію. Може, ви увечері розповісте весь цей сімейний серіал?

ПЕТРО. Не розумієш? Тебе батько до бабусі послав?

ОЛЮСЯ. Я ж казала. Отримала від бабці листа і приїхала. Сама.

ПЕТРО. А батько що наказував? Багато добових на відрядження виділив?

ОЛЮСЯ. Батька вдома не було. Подарунки вам усім мама передала. Увечері роздам.

ПЕТРО. Олюсенько, ну погодься, що тато твій тут жити не буде, адже так?

ОЛЮСЯ. Вам би цього дуже хотілося?

ПЕТРО. Чому так говоришь?

ОЛЮСЯ. Рідна кров. Любов до брата. Ви ж любите свого брата? Мого батька.

ПЕТРО. А він мене?

ОЛЮСЯ. Ну, щось я не помічала, щоб він дуже тужив. Хоча це почуття сокровенне, інтимне. Може, він, бува, коли нас з мамою поруч нема, та й змахне сльозу, сидючи перед телевізором. Витре її рукавом і скаже жалібно: як я люблю свого брата! Я так припускаю, мій батько - натура вразлива. А у вас такого не буває?

ПЕТРО. Буває. Особливо в ніч з середи на п'ятницю.

ОЛЮСЯ. Я піду, добре?

ПЕТРО. Добре, лише скажи мені, будь ласка, чесно. Прямо, без тих ваших інтелектуальних викрутасів. Ти сама хотіла б тут жити? В оцій хаті?

ОЛЮСЯ. На літо приїздити з дитиною можна. Чому б ні? Ліс поряд, ріка. Свіже молоко. Рідна заспівана мова.

ПЕТРО. Так на літо можна і до мене приїжджати

ОЛЮСЯ. Дядько Петро, у вас же сім'я велика. Самі тільки що говорили.

Заходять дід Мирось і Славко.

ПЕТРО. Ну, як вона там?

СЛАВКО. Вже отакенну купу бур'яну нагортала.

ПЕТРО. А що каже?

ДІД МИРОСЬ. Ми не питали, навіть підходити не стали. Працює людина, і хай собі працює. Навіщо заважати?

ПЕТРО. Діду, ти хотів з нею про щось поговорити? Дізнався би, що тобі треба, і справі кінець. Та йшов би, займався своїм господарством.

ДІД МИРОСЬ. Я поки тут почекаю. *(Сідає за стіл.)*

СЛАВКО. І ми посидимо. *(Також сідає.)*

ОЛЮСЯ. Ще питання маєте?

ПЕТРО. Аякже! Хіба не бачишь, Олюсю, що в хаті гості? Розумієш, що треба робити?

ОЛЮСЯ. Та знаю, що маю робити, знаю.

ПЕТРО. Ото файно.

ОЛЮСЯ виходить.

СЛАВКО. І що вона має на гадці?

ПЕТРО. Каже, що було би добре приїздити сюди на літо з дитиною. Ліс, річка, молоко...

СЛАВКО. В зимі хто за хатою догляне? А земля, город? До всього треба руки прикласти. Вони будуть це робити?

ПЕТРО. В тому-то і справа, що не будуть. Працювати ніхто не любить. Людина здебільшого так влаштована, що хотіла би дуже багато, і грошей, і слави, і пошани, і поваги. Вона хоче і на місяць, і до Америки, і щоб інші люди закони не порушували, і щоб самому було що поцупити, і щоб на городі все саме росло, та величезних розмірів. А ще краще, щоб зразу грішми. Крім того, кожен має свій характер, і прямо-таки вимигає, щоб його за той характер шанували.

Заходить Олюся.

Дід, Петро і Славко мовчки за нею спостерігають.

Олюся щось шукає, йде в кімнату, виходить звідти, йде з хати.

ПЕТРО. Зараз щось принесе.

СЛАВКО. В нас па роботі був таких випадок. Прибігає вночі на стоянку клієнт: хлопці, я у своїй машині забув документи, ключі, гроші і якісь речі. Ми йому: стоянка до ранку закрыта. А він: мені терміново

потрібно, терміново! Ми йому: шановний, потерпіть до ранку. А він своєї - це ж моя машина: ось перепустка, ви ж мене знаєте. Пояснюємо: є установлений порядок, його порушувати невільно. Ваша правда, тату. У всьому треба проявляти твердість характеру.

ДІД МИРОСЬ. То він зрозумів, що треба робити?

СЛАВКО. Якщо ви зрозуміли, то й він зрозумів. Все ви вірно говорили, діду чи у нас мудрі люди, є.

Заходить Олюся.

Присутні мовчки спостерігають за її рухами.

Олюся, знайшовши необхідне, виходить.

ПЕТРО. Забув її спитати, чи є горілка?

ДІД МИРОСЬ. А ще кажуть, що в нас нема богатирів, героїв. У нас нема захисників? Прошу товариства пригадати історію. Та ж на кожній її сторінці - велике ім'я. Золотими літерами вписані імена визначних людей. Наприклад... Іван! Хіба не богатирське ім'я? І це й яке! А Богдан? Ого! То був богатир з богатирів. Лицар. Як багато він зробив. То був страдалець. Які ще є імена? Семен!.. Степан!.. То ж імена!..

СЛАВКО. Мирось.

ДІД МИРОСЬ. Мирослав, і таке ім'я в історії, є.

Заходить Олюся. Знаходить бабцину коробку з медикаментами, бере звідти потрібні таблетки.

ПЕТРО. Олюсю, ми чекаємо.

ОЛЮСЯ. Зараз.

Олюся виходить. Минає дві-три хвилини скорботного мовчання. Олюся вбігає, знову хапає аптечку, дістає упаковку з одноразовим шприцом і ампулу.

ПЕТРО. І довго ми будемо так ото сидіти?

ОЛЮСЯ. А чого ви висиджуєте?

ПЕТРО. Ми що будемо закусувати оцією консервою? *(Показує на радіо. Вмикає звук, вимикає.)*

СЛАВКО. Чи ти не жінка, не хазяйка? Мужчини сидять, час обіду...

ДІД МИРОСЬ. Так що...

ОЛЮСЯ. То ви чекаєте обіду? Перепрошую, шановні. Я приїхала у гости до бабці. Вона занедужала. Попросила зробити їй укол. На обід нічого не готували. А вечеря буде о сьомій, як і домовлено.

СЛАВКО. То чого ми сидимо?

ОЛЮСЯ. І я собі так думаю. Давно б пішли на свіже повітря.

Олюся виходить.

СЛАВКО. Вона знущається з нас. Сміється. Певно, змовилися, діло ясне. Вона знає, що за важливо справу замислила бабця. Нас хочуть пошити у дурні. Ви собі як хочете, тату, а я пішов. Не можу тут довше знаходитися.

ПЕТРО *(усміхаючись)*. Зможеш. Трохи ганьби, зате будеш щось мати.

ДІД МИРОСЬ. А ще кажуть... Та якусь дурницю повідають.

Заходять Олюся і бабця.

БАБЦЯ. Слава Ісу! *(Бере коробку, порпається в ній, дістає упаковку з медикаментами.)* Ось ці, Олюсю, ось ці ампули.

ПЕТРО. Мамо, в нас замало часу, а роботи кінця-краю не видно. Кажіть зараз. Кажіть, яка у вас важлива справа, і ми підемо.

БАБЦЯ. Мою справу треба залагодити. Чого дарма про неї говорити? Робити будемо увечері. А оформимо усе документально завтра зранку.

ПЕТРО. Документально?

СЛАВКО. А що я говорив? У них все розписано як по нотах.

ПЕТРО. Мамо, нас ввечері не буде. Кажіть зараз.

СЛАВКО. Мені - на роботу.

БАБЦЯ. Ну не буде, то не буде. Самі впораємося. Чи не так, Олюсю?

ОЛЮСЯ. А якже ж!

СЛАВКО (*батькові*). Ну? Що буде далі?

БАБЦЯ. Ти не переживай, Петро. Ми залагодимо усе самі, без вашої помочі. Справа така, що... До того ж, я передчуваю, що моя задумка тобі не дуже сподобається. Я, навіть впевнена, що не сподобається. Будеш сваритися.

СЛАВКО. Ось так. Зрозуміло?

БАБЦЯ. Я вже бачу, що вам зрозуміло. Так що, воно й, може, на краще, якщо вас не буде. Працюйте собі на здоров'я, трудіться, старайтеся і голови собі не забивайте. А ми вже тут якось самі. Миросю, а ти куди так вирядився? Чиста сорочка і брудні штани. Тут тобі що, дискотека?

ДІД МИРОСЬ. Ой, а я і не зауважив!

БАБЦЯ. То тільки ти можеш такого не зауважити.

ДІД МИРОСЬ. У мене дзеркало невеличке. Ось до цих пір тільки видно. Щоб нижче побачити, треба підскакувати.

БАБЦЯ. То тільки переді мною можна вистрибувати у брудному?

ДІД МИРОСЬ. Я переодягнуся. Якимось незчувся, що не ті штани натягнув.

БАБЦЯ. Незчувся! Тобі що, радио вуха позакладало?

ДІД МИРОСЬ. Олено, та не переймайся ти так через якісь дурні штани! Все буде перша кляса!

Дід Мирось швидко виходить.

БАБЦЯ. Бувай здоров, Петро, до побачення, онучку. Шкода, що вас на вечері не буде, але що поробиш... Мені зараз будуть робити укол.

ПЕТРО. До побачення.

СЛАВКО. До побачення.

БАБЦЯ. Завтра приходьте на обід. От носміємося! Ви скажете, що баба чисто здуріла. Але мені тепер все одно.

Петро і Славко виходять.

БАБЦЯ. То навіть дуже добре, що їх не буде. Я їм потім скажу, поставлю перед хвактом. І вони вже ніщо не зможуть заподіяти.

ОЛЮСЯ. Бабусю, негайно відпочивати! Хіба так можна? Задумали якусь важливу справу, втікли з лікарні - і тут же на город. Копати, полоти, підгортати. Кури, гуси, коза, коти - свій і той другий. Дядько щось просить, онучок гундить, сусідський дід якогось дідька приперся. Ще й я тут...

БАБЦЯ. Тю, зачекай. Це ще не комедія.

Затемнення.

ДІЯ ТРЕТЯ

Вечір.

Накритий стіл. Заходить Дід Мирось з букетом. Одягнений старомодно, але урочисто.

ДІД МИРОСЬ. Олено! Олено!..

Із своєї кімнати з'являється бабця.

БАБЦЯ. Ти диви... Людоньки, справжній кавалер!

ДІД МИРОСЬ. Це - я.

БАБЦЯ. Вибрався - як до церкви.

ДІД МИРОСЬ *(повертається у профіль)*. А ось так? Файний я ще хлоп?

БАБЦЯ. А квіти кому?

ДІД МИРОСЬ. Тобі... *(Вручає квіти)*.

БАБЦЯ. Чи ти здурів? А якби хтось побачив, що ти до мене з квітами чапаєш?

ДІД МИРОСЬ. Ну то й що?

БАБЦЯ. Дякую, але... Миросю, ти голови не маєш.

ДІД МИРОСЬ. Пияк голови не має, а я ще тверезий.

БАБЦЯ *(знаходить вазочку для квітів)*. Букет з такої нагоди міг би бути і пишніший.

ДІД МИРОСЬ. Починається! *(Витягає свій перший захований букет.)* Ось тобі другий.

БАБЦЯ. Йой! Мій же ти фокуснику! Тобі би в цирку виступати. *(Ставить другий букет у вазу.)* Два букети. Миросю, квіти у парній кількості лише на цвинтар носять. *(Зітхає.)* Ой, діду, діду.

ДІД МИРОСЬ *(знайшовши ще один букет)*. То на тобі ще й третій.

БАБЦЯ. Людоньки!

ДІД МИРОСЬ. І нащо про той цвинтар згадувати!

БАБЦЯ. Ходи я тобі наляю.

ДІД МИРОСЬ. О то добре! Я хоч і тверезий, але вже не витримую. Весь день на нервах. Як той електричний дріт. Ось так-о мене трусить. *(Показу, як його трусить.)*

БАБЦЯ *(наливає)*. А може, на тебе ще й сверблячка напала? Тримай!

ДІД МИРОСЬ. Будьмо! *(Випиває, пливає в цю ж чарочку, подає бабці.)*

БАБЦЯ. Ого! То забагато. От старий! Не встиг ликнути, як уже знову повна. *(Відливає половину).*

ДІД МИРОСЬ. Чи мені шкода? Пий на здоров'я.

БАБЦЯ. Дай Боже!

ДІД МИРОСЬ. Я би щось перехопив.

БАБЦЯ. Зачекай Олюсю. Побігла до сусідів у гори. Вони ж малими бавилися разом щоліта.

ДІД МИРОСЬ *(скошуючи око на розставлені закуски)*. Та я пам'ятаю.

БАБЦЯ. Та сідай вже, бо ще зомлієш з голоду, і що я тоді з тобою робити буду? *(Знімає рушник з великої миски.)*

ДІД МИРОСЬ *(вражено)*. Боже!..

БАБЦЯ. Що таке?

ДІД МИРОСЬ *(схлипує)*. Вареники...

БАБЦЯ. Ось візьми хустинку, бо аж сльози повиступали.

ДІД МИРОСЬ. Богу дякувати... Як я давно не їв вареників. З позаминулого року, коли до внучки па весілля запрошували. Від того часу - більше ні разу. *(Жалібно їсть.)*

БАБЦЯ *(розчулено)*. Як гарно ти їси... Як в тій виставі по телевізії. *(Щось почула.)* О, фіртка грюкнула. Олюся йде. Зараз!

*Дід Мирось відсахується від столу, поперхнувся, кашляє.
Заходять Петро і Славко.*

ПЕТРО. Вечір добрій.

ДІД МИРОСЬ. Слава Ісу... *(Кашляє.)*

СЛАВКО. Знову дід. Що йому тут - медом намащено? Чого кахикаєте, діду?

ДІД МИРОСЬ. Та щось... *(Кашляє.)* Щось... *(Знову кашляє.)* Якось...

СЛАВКО. Зрозуміло. Побачив їжу і слиною захлинувся.

ПЕТРО. Мамо, ви нас запрошували, ми й вирішили прийти.

СЛАВКО. А де Олюся?

БАБЦЯ. Зараз буде. Прошу, проходите, сідайте.

ПЕТРО. Диви-но, накрито для урочистої вечері.

СЛАВКО. Діду, а чого це ви вареники понадкушували? Ви їх доїдати не будете?

ДІД МИРОСЬ. Славку, лиши мене... *(Кашляє.)* Не кажи під руку.

СЛАВКО. Я можу і під ногу ніц не говорити. Їжі досить. А документів нема? Важливі справи, бабцю, підтверджуються документально.

БАБЦЯ. Документи будемо оформляти завтра.

ПЕТРО *(розглядаючи стіни і стелю)*. Ремонт давно пора робити.

БАБЦЯ. Хіба тобі щось заважає?

ПЕТРО. От і обговоримо зараз це питання.

Чути пісню. Заходить Олюся.

ОЛЮСЯ. О! Хтось ніби на роботу збирався.

СЛАВКО. Діду, ви вже прокашлялися? Ну то йдіть собі помаленьку.

БАБЦЯ. Сідай коло мене, Миросю. Слухайте усі.

ДІД МИРОСЬ. Може, наперед вип'ємо? Щоб не так страшно було...

БАБЦЯ. А я нічого не боюся. Ні, таки боюся. Треба випити, треба. Коли чоловік вип'є на «дай Боже», зразу добрішає. Ольсю, розкладай усім вареники. Наливайте там хлопці.

ПЕТРО *(киває)*. Давай, Славко.

Славко наливає.

Бабця піднімає чарку стоячи, інші також встають.

Всі промовляють «Дай Боже!», випивають.

БАБЦЯ. Як собі гадаєте, про що я буду говорити?

ПЕТРО. Потрібно щось вирішувати з цією хатою.

СЛАВКО. Спадок і спадкоємці. Добре, якби обійшлося без сварки і гризні.

БАБЦЯ. Спадок? Пощо мені це?

ПЕТРО. Усім байдуже. В тому-то і справа.

БАБЦЯ. А для чого я діда покликала, як ви гадаєте?

СЛАВКО. Дід сам приперся. Поїсти. Зголоднів.

БАБЦЯ. Ні, хлопці. Дідусик тут сидить, бо... Повідомляю вас усіх офіційно. Ви будете сміятися. Ви будете сваритися. Але я оголошую вам, своїм рідним, синові й онукам... Що ми з дідом, ми з Миросім... вирішили... оженитися!..

ДІД МИРОСЬ *(встає)*. Я – на двір.

БАБЦЯ. Сиди! *(Наливає, співає.)* Всюди буйно квітне черемшина!
Мов до шлюбу вбралася кілина...

ПЕТРО і СЛАВКО *(одночасно)*. Що-о-о?!

ОЛЮСЯ *(аплодує)*. Браво, бабцю! Оце я розумію, оце так утнула!

БАБЦЯ *(говорить спершу спокійно, потім усе швидше і швидше)*. Мій Степан, твій батько, Петро, і ваш дідусь, помер понад п'ятнадцять літ тому. А з Миросем ми змалку сусідствуємо, бавилися, приятелювали, але всерйоз я його ніколи не сприймала. А він каже, що любив мене з трьох років.

ДІД МИРОСЬ. З двох.

БАБЦЯ. Степан мене умовив, ми одружилися, він перебрався сюди жити. Моїх батьків не стало, а у них сім'я велика, Степан навіть радий був, що так вийшло. Пив він багато, але хто в нас не п'є? Бив мене, а кого не б'ють? Зробив він, звичайно, багато. Поставив хату для Петра, коли той женився. На місці халупи моїх батьків - мазанки з солом'яною стріхою - побудував ось цю - цегляну, під шихвером. Поставив хату і помер. Відмучився. Ось так і жили. Жили, бо так треба було. Бо всі так живуть, і горе, і радість - всяко було. От тільки кохання, жіночого щастя на мою долю не перепало. Було трохи, та швидко скінчилося. А Мирось каже, страждав за мною. Весь цей час. Коли я Олюсиного тата народила, і Мирось одружився. Дочка у них з'явилася. Потім жінка пішла від нього, він так і зостався один. А коли я сама лишилася, він постійно до мене став заходити. Рік на третій почав таке: от було би добре, якби ми вкупі зажили. Я його гнала: чи ти дурний? А що мої діти скажуть? Так минули ще десять літ, вирости внуки, я стала прабабусею - у Олюсі дочка народилася... І Мирось якось на свято... Мабуть, добряче горілки хильнув, бо аж сльози на очах стояли... Він взагалі дуже вразливий... Зібрався з духом і освідчився. Усе життя, каже, тебе любив. Мені, звичайно, приємно, але кажу: слухай, хлопче, яка любов у наші роки? Час про душу подумати, з ангелами по телефону домовлятися, господь Бог телеграми вистукує: приїжджай на курорт, місце вже підготоване... А у нього любов на умі! Але ж приємно. Та й, чесно сказати, він мені завжди подобався. Просто як добра людина. Пожартувати любить. Квіти ось... Степан мені ніколи квітів не дарував. Тільки на весілля. Бо так водиться, родичі надоумили. Тут я заслабла, поклали мене до шпиталю. Дід до мене разів п'ять навідувався, навіть більше. Ви – раз на тиждень, а він - через день.

ОЛЮСЯ. От молодець!

БАБЦЯ. Лежу я якось в палаті і думаю собі. А що мені заважає? Що я втрачаю? Мені вже втрачати нічого, і кажу дідові: принеси те і те, я втічу, тільки не знаю коли. Коли добра нагода трапиться... А ти сиди і чекай. Написала до Олюсі: приїдь, допоможи мені звідси утікати. Чекаю, чекаю - ні відповіді, ні Олюсі. А сьогодні зранку вийшла прогулятися, сонечко встає, почуваюся добре, ніхто за мною на доглядає. Одежу і гроші дід приніс, ну, думаю, мій час настав, іншого не буде. Тікати треба зараз. Ввечері розкажу родичам, що я надумала, а завтра зранку - до церкви, брати шлюб.

ОЛЮСЯ. Бабуню моя золота, та ви справжній стратег! Молодець!

БАБЦЯ. Знаю, що будуть сміятися, будуть сварити, навіть клясти. Так от, всім вам говорю, і цілому світові передайте: це не ви з мене, а я з вас сміюся!..

ОЛЮСЯ. Браво! (*Плеще у долоні.*)

Петро і Славко мовчки випивають.

ДІД МИРОСЬ. Ну любив я її, то й що? Я ж так любив, щоб ніхто не знав. Навіть Степан, коли живий був, не здогадувався. А жінка моя зрозуміла, кого я кохаю, ще до весілля. Але дуже їй заміж хотілося. Правда, потім все одно пішла від мене, не витримала. Що я міг зробити, коли воно у мене ось тут само по собі вчинилося?

БАБЦЯ. Ти чого виправдовуєшся?

ДІД МИРОСЬ. І коли Олена сама лишилася, я кожного дня заходив - тільки щоб допомогти. Спитаю, чи не треба чого, та й піду собі. А щоб там... Щоб дозволяти собі всякі глупства. Ну, там руками або ще як... Обійняти, приголубити... Ні! Ні, ні. Навіть гадки не мав. Я лише по-сусідськи заходив. Спитати. Перше сам заходив, потім кіт за мною ув'язався. Але кіт - сам по собі. Прошу мене з моїм котом не порівнювати. Я - не кіт. Я - нічого такого. Жодних глупств. А щоб поцілувати - що ви, борони Боже!

БАБЦЯ. Та досить уже виправдовуватися!

ДІД МИРОСЬ. Я признався їй, що мої почуття повні - від усього серця і душі, - коли був фест п'яний. Забагато випив на свято!..

ОЛЮСЯ. Діду, ви навіть віршами заговорили!

ДІД МИРОСЬ. Віршами? Чи я знаю якісь вірші? Таки знаю. *(Зачитує перші рядки трьох дитячих віршиків.)*

Петро і Славко презирнулися, налили і випили.

ДІД МИРОСЬ. Так що... Я освідчився, протверезів і перелякався. Мене ж засміють. Боявся їй на очі показатися. А коли вона раптом через три роки вирішила дати згоду, бігме не повірив. Три роки тому - ще куди не йшло, ми були молодші. А нині? А вона - так повагом: все, Миросю, я згідна. Привези мені одяг, аби мала в чому звідси втекти. А то в халаті мене швидко перестрінуть і відправлять вже зовсім до іншого шпиталю. Я втічу, а ти мусиш бути готовий зразу до церкви і до розписки. Я на неї руками замахав... Отак-о руками замахав... Що ти, що ти, Оленко, яка церква, яка розписка?.. А вона: мовчи, я хочу, щоб усе було законно. Ну як я міг їй відмовити?

БАБЦЯ. Та цить, кажу, йолопе, що ти все виправдовуєшся! Ходи краще сюди, до мене. Ти ніколи не хотів мене поцілувати? Навіть не мріяв?

ДІД МИРОСЬ. Ні, ні, ні, не мріяв, не мріяв! *(Замовкає під суворим бабціним поглядом.)* Звичайно, мріяв. Так потихеньку собі мріяв, щоб ніхто і не побачив.

БАБЦЯ. Ось зараз ти мене і поцілуєш.

ДІД МИРОСЬ. Як?!

БАБЦЯ. Як молодий цілує молоду.

ОЛЮСЯ. Гірко!

БАБЦЯ. Ну, кому кажу?

ДІД МИРОСЬ. Я... Я... *(Не знає, з якого боку поцілувати.)* А, може, потім?

БАБЦЯ. Зараз!

ДІД МИРОСЬ. Та я не знаю як...

БАБЦЯ. Тут усі свої.

ДІД МИРОСЬ. Хіба не бачиш, як вони на мене повірячувалися?

БАБЦЯ. А ти не бійся. Я ж поруч. Нема чого боятися. Завтра будеш боятися. От завтра ти мене точно не поцілуєш. Ні в церкві, ні на реєсрації. Завстидаєшся до смерті. Якщо ти ще втрафиш дійти до сільради. Як в тебе по дорозі серце не зупиниться...

ОЛЮСЯ *(співає)*. Гіркая, гіркая, гіркая вода, най ся поцілує пара молода. Гірко!

Бабця хапає діда за сорочку, притягує до себе, цілує, відпускає.

Дід падає на лавку.

ДІД МИРОСЬ. Ото ж!.. *(Пригортає бабцю, цілує довгим поцілунком.)*

ОЛЮСЯ *(в захопленні)*. Гірко!..

Дід відпускає бабцю, вона не втримуються на ногах.

Дід наливає чарку, хвацько випиває, сідає, витирає піт з чола.

ДІД МИРОСЬ *(до Петра)*. Так що!..

ОЛЮСЯ. Браво! *(Аплодує.)*

БАБЦЯ *(смирено сідає поруч з дідом)*. Ну, Миросю!.. *(Поглядає на Петра.)* Мене вже не важко, що ви скажете, вислухавши усі наші пояснення. Буде так, як я хочу. Все.

Петро і Славко мовчки дивляться один на одного, наливають, п'ють.

СЛАВКО. Бабцю, у вас на стрісі зозуля закувала. (*Стукає пальцем по скроні*). Ку-ку, ку-ку...

ПЕТРО. Зачекай. Добре, мамо. Вислухали ми тут дуже багато цікавою. Не знаю, що й відповісти. Так зразу і не дійдешь до тями. Подія така, що... Тепер я зрозумів, чому ви запрошували нас па ту урочисту вечерю. Саме урочисту. Розумієшь, Славку? Тобто ми повинні були в урочистій обстановці нині ввечері дати свою згоду. Так? Благословити. Святкова шлюбна вечеря, я правильно зрозумів?

СЛАВКО. А по тому буде перша шлюбна ніч.

ПЕТРО. Славку!

БАБЦЯ. Бідного хлопця зараз шлях трафить.

ПЕТРО. Все добре, мамо. На весіллі прийнято жартувати. От тільки ми з Славком не зрозуміли, що ви запросили нас на урочисту вечерю. То не жарт. Ви просили нас вбратися пристойно, а ми не надали цьому значення. Славку, требі змінити наш несвятковий вигляд. Давай, скоренько збігаємо додому і переодягнемося. На весільному вечері треба бути при параді.

СЛАВКО. Зрозуміло.

ПЕТРО. Мамо, ми раз-два. Не будемо змушувати шановне товариство довго на нас чекати.

Петро і Славко виходять.

ДІД МИРОСЬ. Йой, що буде!

ОЛЮСЯ. Бабцю, вони щось недобре задумали.

БАБЦЯ. Не бійся, внучко, не сорок перший!..

Затемнення.

ДІЯ ЧЕТВЕРТА

*Ніч.**Дід Мирось збуджено ходить з кутка в куток.*

ДІД МИРОСЬ. Так що... Так що...

З кімнати виходить Бабця.

БАБЦЯ. Олюсі немає?

ДІД МИРОСЬ. Та десь пішла, поки ти задрімала.

БАБЦЯ. Ну, тоді тобі доведеться...

ДІД МИРОСЬ. Що?

БАБЦЯ *(дістає коробку з медикаментами)*. Укол зробити.ДІД МИРОСЬ. Я? Укол? *(Хоче вийти.)*

БАБЦЯ. Ти куди, козаче?

ДІД МИРОСЬ. Та подивитися, чи мій песик додому не прийшов.

БАБЦЯ. Що ти зараз побачиш? Ніч чорна, хоч в око вистрель?

ДІД МИРОСЬ. Я його тільки кликну. Якщо він вдома, одразу обізветься. Я йому лишень... Кашкет, Кашкет, на, на, на!.. То такий мудрий пес, що ти!

БАБЦЯ. Миросю, в мене дуже болить поперек. Не можу терпіти.

ДІД МИРОСЬ. Я не вмю. Я не робив. Я боюся тих заштриків, я млію від одного вигляду голки.

БАБЦЯ. Ти мужчина чи не мужчина?

ДІД МИРОСЬ. Ну, мужчина.

БАБЦЯ. Козак чи ні?

ДІД МИРОСЬ. Пенсіонер.

БАБЦЯ. Ти ж ще молодий!

ДІД МИРОСЬ *(приречено)*. Що я маю робити?

БАБЦЯ. Ось шприц. Одноразовий. А це ампула.

ДІД МИРОСЬ. А що там написано?

БАБЦЯ. Зараз будеш казати, що ти ще читати вмієш!.. Не збивай мене з пантелику! Тут нема нічого складного. Все дуже просто. А якби ти був солдат і тебе поранили?

ДІД МИРОСЬ. За що? Я ні нікому не нечого зробив.

БАБЦЯ. В телевізорі показували, як солдати самі собі уколи роблять.

ДІД МИРОСЬ. Ну, самому собі - інша справа. А другій людині - набагато трудніше. Це ж яка відповідальність!

БАБЦЯ. Добре. Зроби спочатку собі, а я подивлюся, як воно у тебе вийде. Потім зробиш мені.

ДІД МИРОСЬ *(поміркувавши)*. Ні, я ліпше зразу тобі. Я впораюся. Нащо дарма ліки переводити? Кожен укол грошей вартий.

БАБЦЯ. Головне - спокійно. Не хвилюйся. Ось шприц. Одноразовий. *(Набирає у шприц з ампули.)* Бачишь? А це ватка. Змочи її в одеколоні... Цією ваткою потрешь місце, куди будеш колоти.

ДІД МИРОСЬ. А куди я буду колоти?

БАБЦЯ. Ось сюди. Потрешь, потрешь, а потім отак-о шприцом - раз! Щоб голка глибше зайшла.

ДІД МИРОСЬ *(тренуючись, без шприца)*. Раз... Раз...

БАБЦЯ. Почекай... *(Подає шприц.)* Будеш колоти?

ДІД МИРОСЬ *(узав шприц, з жахом)*. Зараз?

БАБЦЯ. Йди за мною. *(Підходить до столу, спирається об стіл руками, обличчям до залу.)* Заходи по заду.

ДІД МИРОСЬ. Зайшов.

БАБЦЯ. Ось це місце добре потри. От так... *(Показує, як треба терти стегно, і у якому місці.)* І потім туди-раз!..

ДІД МИРОСЬ. Раз!..

БАБЦЯ. Потри спочатку!..

ДІД МИРОСЬ. А потім - раз!.. *(Старанно тре.)*

БАБЦЯ. Ти що, усю мене збираєшся натерти? З голови до п'ят?

ДІД МИРОСЬ. Зроблю, як треба.

БАБЦЯ. Роби «раз».

ДІД МИРОСЬ (*примірюючись*). Роби «раз»!

БАБЦЯ. Ну?

ДІД МИРОСЬ. Роби «раз», роби «два», роби «три»...

БАБЦЯ. Ну?!

ДІД МИРОСЬ (*замахуючись*). Раз!..

БАБЦЯ. Ну ж-бо!

ДІД МИРОСЬ (*замружуючись*). Раз!.. (*Заганяє шприц витискає його вміст, висмику, дивиться на порожній інструмент. Здивовано.*) Зробив.

БАБЦЯ. Вже? Я й не почула. Треба потерти.

ДІД МИРОСЬ. Де?

БАБЦЯ. Там, де колов. Швидше!..

ДІД МИРОСЬ. Ось!.. Ось!.. Ось!.. (*Тре.*)

БАБЦЯ. От тепер почула. Заболіло, загуділо!.. Ой-йой-йой!
От дякую, от файний хлопчик... Який розумний хлопчику в мене...

ДІД МИРОСЬ (*скромно*). Та...

БАБЦЯ. Дякую. Дуже добре. Аж, який у мене парубок... Вміє уколи робити...

ДІД МИРОСЬ. А що там вміти? Раз - і усе.

БАБЦЯ. Ти добре поїв? Може б, ще випив собі? Давай, я тобі капусташки покладаю, картопельки, огірочка.

ДІД МИРОСЬ. Я б трохи вареників.

БАБЦЯ. На здоров'ячко, Миросю. Їж на здоров'я. (*Мацає бік.*)
А що оце воно? Чого у мене тут мокро? Спідниця мокра. Ти куди зробив укол?

ДІД МИРОСЬ. Туди.

БАБЦЯ. Куди - туди? Курвій сину! Ті куди зробив укол? І воно ще женитися збирається! Навіть укол по-людськи зробити не може.

ДІД МИРОСЬ. Я ж не медична сестричка.

БАБЦЯ. Ти навіть не медичний братик. Ти - як той... діагноз.
Прийшов - на маєш!

Швидко заходить Олюся.

ОЛЮСЯ. Йдуть, йдуть! Так, молоді, сідайте ближче, візьміться за руки.

БАБЦЯ. Та щоб я з таким молодим сіла?..

ДІД МИРОСЬ. Олено, відчуваю, буде сварка.

БАБЦЯ. А, може, бійка?

ОЛЮСЯ. Невідомо, як вони будуть вас вітати. Ліпше тримайтеся разом. Я з вами.

Заходять Петро і Славко. Вбрані у білі сорочки і піджаки.

Петро ставить біля порогу коротку драбинку.

БАБЦЯ. А драбина нащо? У подарунок? Щоб нам зручніше було на небо впинатися? Так нову приніс би. Свою. А ця драбина - моя.

ПЕТРО. Заспокойтеся, мамо. Я з цієї драбини, ровер на черешню почепив.

БАБЦЯ. Ровер? На черешню? Та хіба моя черешня - гараж?

ОЛЮСЯ. Славко, хай вони ідуть. Чи вам шкода?

ПЕТРО. Звідтам його ніхто не поцупить. Не лишати ж на дворі!
Хвіртка поломана, усе навстіж. А так ніхто не здогадається.

ДІД МИРОСЬ. Може, не підемо завтра до церкви?

БАБЦЯ. Ти краще би хвіртку направив, а ніж драбину до хати тягнути.
Для чого вона тут?

ОЛЮСЯ. Дядько Петро, чи вам шкода?

ПЕТРО. Якщо вона на вулиці буде стояти, хтось може взяти її...

ДІД МИРОСЬ. Може, не підемо завтра до церкви?

БАБЦЯ. Хто?

ДІД МИРОСЬ. Той, хто допетрає, що ровер на черешні. Яка ти нетямуща, Олено. Може, не підемо завтра до церкви?

БАБЦЯ. Ну, проходите, сідайте. Файно одяглися. Тепер видно, що прийшли на святковий вечір. Хто скаже тост? Ти, Петро?

ПЕТРО. Спробую. Якщо не вийде, якщо мова моя вам не до вподоби, прошу не ображатися. Я буду говорити про те, що наболіло. Про те, що на серці, на душі, що голові не дає спокою. Моїм думкам. Завтра ви збираєтеся до церкви. Ви так вирішили. Вам так хочеться.

ОЛЮСЯ. І хай собі ідуть. Чи вам шкода?

ПЕТРО. Ти подивишся і поїдеш. А нам тут жити. Кожен день вітатися з людьми. Раз на тиждень зустрічатися з священником, і знати, що за твоєю спиною шепочуться: це та родина, в котрій бабця... *(Крутить пальцем біля скроні.)*

СЛАВКО. Я уявляю собі, який завтра буде вираз обличчя у попа. До нього йдуть двоє стареньких людей. Він думає, що то до сповіді або до причастя... А дід з бабою... Що? Вінчатися! Святий отець за голову захопиться. Залишиться наша церква без пастиря.

ДІД МИРОСЬ. Може, не підемо завтра до церкви?

БАБЦЯ. Миросю, ти ж казав, що кохаєш мене. Ти мені говорив?

ПЕТРО. Мамо, не смішіть мене! Яка любов? Яка може бути любов у ваші роки? Ну хоч де небудь таке було? Ніхто навіть не чув ні про то подібне в нашому селі. Я розумію, наприклад, любов до внуків. Любов до дітей. Любов до домашніх тварин. Є свій кіт, ще й сусідський подобається. Це можна зрозуміти. Але про любов до внуків і дітей ви чомусь не думаєте. Про нас ви забули. Вас не цікавить, яка ганьба впаде на наші голови. Як нам далі з такою ганьбою жити? Є ще велика любов. Любов до рідної неньки. До батьківщини. Це я розумію і вітаю. Але тут, у нашій ситуації, що ми маємо? Мамо, що ви робите?

ДІД МИРОСЬ. До церкви ми не підемо. Але мого кохання ти не руш!

БАБЦЯ. Що я виділа в своєму житті? Робота, робота, робота. Степан мене до церкви не повів. Розписалися, погуляли і до роботи. Город, худоба, діти. Жінка повинна працювати. Діти повиростали, чоловік п'є, внуків - до мене. Бабця мусить працювати. Коли відзначали юбілей колгоспу, стара Дануся Юркова сиділа за одним столом з головою. Бо її покійний чоловік був кращим комбайнером. А мій старий вар'ят з горілки вмер, і я через то навіть в президії не сиділа.

ДІД МИРОСЬ. Любов!.. Що ти в тому розумієш?

ПЕТРО. Що? Ти щось хочеш сказати?

ДІД МИРОСЬ. Я кажу, добре, не підемо до церкви.

ПЕТРО. І за те Богу дякувати.

БАБЦЯ. А до роспісі?

ДІД МИРОСЬ. До роспісі підемо.

СЛАВКО. Оформити шлюб, як то кажуть, багато розуму не треба. Але так каже молодь. А вам нащо ті фіглі-міглі потрібні? Що за цим стоїть?

ДІД МИРОСЬ. З твоєї гори не видко.

СЛАВКО. Тату вірно казали. Нашу родину засміють. Вам поставлять печатки в паспорт, а на нас ляже печать довічної ганьби. Вона буде і на мені, і на моїх дітях, і на моїх майбутніх онуках.

ОЛЮСЯ. Славко, перестань видурюватися.

СЛАВКО. На тобі тієї ганьби не буде. Ти собі поїдеш далеко. У вашій столиці ти - людина непомітна, там нікого не цікавить, що твоя бабуся... Як би це мовити... Там, може, у всіх такі бабусі.

ПЕТРО. А в нас живуть порядком. Вищим законом. Сімейними традиціями, і традиції наші сильні. Вони шануються, свято зберігаються, передаються із покоління в покоління. На цих традиціях міцно стоїть повага молодших до старших. Стоїть непорушно. А ти, старе-дурне, вирішив порушити закон і порядок наших предків? Не вийде, дідусику, не вийде!

ДІД МИРОСЬ (*решуче*). Ми підемо до шлюбу!

ОЛЮСЯ. Що вам, бабцю?

БАБЦЯ. Та боліти почало. Ні, ліків не треба, мені вже краще.

СЛАВКО. Можна зробити так, щоб було смішно, можна. Ви хочете, бабцю, посміятися з нас, зі всього світу? Ніхто до вас такого не робив, а ви зробите. Так, це буде смішно. Та є одне невеличке питання. Ви будете сміятися чи з вас будуть сміятися?

БАБЦЯ. Чому ж ти мовчиш? Скажи хоч що-небудь. Що ти, як той тормоз?

ДІД МИРОСЬ. Реєстрація буде. Буде - і все.

СЛАВКО. Нащо вона вам? Ну для чого, на яку холеру вона вам здалася та реєстрація? Ви любите нашу бабцю? Дуже добре. З трьох років? Вітаю.

ДІД МИРОСЬ. З двох з половиною.

СЛАВКО. Яка пам'ять! Ну і любіть, любіть собі на здоров'я. Ми вам пам'ятника за це поставимо. З надписом: «Так у нашому селі ніхто не любив. Це наш Дон Кіхот». Від якого навіть песик втік. Бо нема що їсти. Тільки для чого свою любов на глум виставляти? Ви ж своє почуття віддаєте на сміх, на знущання, я би навіть сказав.

ДІД МИРОСЬ. Нічого я не віддаю.

СЛАВКО. То я можу пояснити.

ОЛЮСЯ. Хочеш щось сказати - кажи!

СЛАВКО. Сама знаєш. Знаєш і штовхаєш свою бабусю на людський глум. Це, сестричко дорога, непросто!

ОЛЮСЯ. Що я знаю? Що ти в мене пальцем тикаєш? З своїми подружками так розмовляй! Я старша за тебе.

СЛАВКО. Я можу сказати. Не побоюся.

ПЕТРО. Славко, лиши!

ОЛЮСЯ. Ні, нехай вже каже. Кажи, що ти там таке знаєш? Що заважає нашій бабці влаштувати свято?

СЛАВКО. Сказати? Але попереджаю: це правда, а вона нікому не сподобається.

ПЕТРО. Славко!

СЛАВКО. Ось він хоче реєстрації. А я не хочу щоб з моєї бабці потім знущались, щоб її ім'я згадували як анекдот. Я цього не хочу, і цього не буде!

БАБЦЯ. Миросою, мабуть не треба реєстрації?

ДІД МИРОСЬ. Треба! Буде реєстрація. Я-таки поведу тебе до шлюбу.

СЛАВКО. Не поведете! Я цього не дозволю.

ДІД МИРОСЬ. Поведу! Думаєш, як в тебе така куртка, то я тебе злякався?

СЛАВКО. Діду, мовчїть лїпше, бо зараз як вріжу межї очї!

ОЛЮСЯ. Та що ти тут розмахався! Чого розкричався? Страху тут напустив. Ну, говори, говори свою правду, говори!

СЛАВКО. А ти що, сама не знаєш? Не знаєш? *(Петрові.)* Вона справді не знає. Тому ти навіть не уявляєш, який гвалт здійметься. Вийдемо па подвір'я, я там тобі скажу.

ДІД МИРОСЬ. Кажї при всїх. Я також хочу знати.

БАБЦЯ. Говори, Славку.

СЛАВКО *(Олюсі)*. Він хоче повести її до розписки. А нашїй бабцї жити залишилось три мїсяцї.

Пауза.

ОЛЮСЯ. Як? Не може бути!

ДІД МИРОСЬ. Олено?..

СЛАВКО. Треба було лїкарїв про все розпитати, коли до лїкарнї приходила. А то: бабця хоче втїкти, треба їй допомогти!.. Герої. А що в неї, який стан, що її чекає - про це знати не потрібно? Це дурниця? Три мїсяцї. Може, чотири. Вона точно сама не знала.

БАБЦЯ. Знала. Усе я знала.

Пауза.

Дід Мирось заметушився, кинувся до виходу.

БАБЦЯ. Миросю, куди ж ти?

ДІД МИРОСЬ. На двір. Щось... *(Водить рукою по грудях, животі.)*

Дід Мирось вибігає.

СЛАВКО. Від вареників, не інакше. Стільки вперти надурницю...

ОЛЮСЯ. Бабцю, рідна моя... Що ж робити?

ПЕТРО. Що робити? Тільки не до шлюбу йти, чи не так? Чекайте, мамо. Посидьте. Або приляжте, відпочиньте. Славко, відведи бабцю до ліжка. Втікла з лікарні, зразу на город, дати курям, гусям, нагодувати свого kota, та ще й сусідського, зібрати вечерю і нарихтуватися йти до шлюбу!.. Це не людина, це... якась епідемія!

ОЛЮСЯ. Це наша бабуся. Така тільки в нас є. Більше ні в кого.

СЛАВКО. Ходімо. Треба відпочити.

БАБЦЯ. Я тут посиджу.

СЛАВКО. Добре почуваетесь? Нічого не болить?

БАБЦЯ. А ти що - лікар? Наскільки я зрозуміла, ти, Петро, знаєш, що треба робити. Ну то кажи. А я послухаю.

ПЕТРО. А що тут говорити? Тут і так усе ясно. Потрібно перш за все вирішити справу зі спадщиною. Кому дістанеться цей будинок? Признаюся, грішним ділом думав, що Олюся власне з цієї причини і приїхала. Що її батько послав. Виявилось, що Олюся не знала про висновок лікарів. Не знала про хворобу. Пробач мені, старому дурневі, що так про тебе подумав. Ти добра дівчина, сама вже мама, і справді приїхала від щирого серця, за покликком душі. Але питання зістається відкритим. Його треба вирішувати.

ОЛЮСЯ. Так ось чого ви допитувалися, хочу я тут жити чи ні...

ПЕТРО. По закону спадкоємців два. Я і твій батько. Сини. За сімейним розпорядком ваш покійний дід збудував мені хату, а ця мала би бути моєму братові. Та часу з тих пір минуло немало. Багато чого змінилося. Давно вже бабуся - законна хазяйка дому, від її слова тепер усе і залежить.

БАБЦЯ. Ти б хотів, щоб дім з землею тобі дісталися?

ПЕТРО. Ну не будуть вони тут жити, мамцю, не будуть! Вони ж люди міські, освічені. Нащо їм земля? Захочуть приїхати на літо в гості, відпочити, в ліс по гриби, на річку - прошу дуже. Ми ж родина. Але на землі і в хаті має бути господар. Звичайно, Олюсенько, твій батько може вирішити хату продати.

БАБЦЯ. Навіщо продавати?

ПЕТРО. То його право.

ОЛЮСЯ. Як же все це неприємно. Ви говорите так, ніби бабці вже нема...

СЛАВКО. Бабця є. Осьдечки вона, і бабця може скласти заповіт від свого імені. На свій розсуд. Бабцю, ви підпише заповіт, якщо всією родиною вирішимо, як і що розділити? Потрібно всього-на-всього поставити підпис під документом.

БАБЦЯ. Я хотіла поставити підпис на іншому документі.

СЛАВКО. Знову тої самої!.. Нащо?! Уже казали, що це і смішно, і взагалі чорт знає що.

ПЕТРО. Причому, не такий страшний чорт, яким його малюють. Що буде потім, мамо? Що про вас будуть говорити, ви розумієте?

БАБЦЯ. Це ви не розумієте. Він мене любив. Усе життя. Я хотіла хоч наостанок зробити йому приємність. Щоб він хоч трошки у своєму житті був щасливий. Щасливий з того, що якийсь місяць-два я була йому шлюбною жінкою.

Вбігає дід Мирось.

ДІД МИРОСЬ. Реєстрація буде! Буде, Олено! Ми візьмемо шлюб, незважаючи ні на що.

ОЛЮСЯ. Ото молодець! Мені б, бабцю, такого жениха.

БАБЦЯ. Я підпишу документа, якого ви хочете. Підпишу, згода. Але спершу ми з ним підпишемо наше шлюбне свідоцтво. Добре?

ПЕТРО. Так, так, так... Оце діло. Тепер вже є про що говорити, є про що домовлятися.

СЛАВКО. А як же ж! А ти не згідна?

ОЛЮСЯ. Тільки давайте швидше.

ПЕТРО. Гаразд. Звичайно. Як скласти документа, я знаю. Але для цього потрібна згода твого батька. Про те, що він відмовляється від своєї частини спадщини.

ОЛЮСЯ. Ви ж потім зможете вирішити це питання. Домовитися як брат з братом.

ПЕТРО. Ні, це питання мусить бути вирішене зараз. Сьогодні. А завтра - офіційно оформимо. Офіційно оформимо завтра і заповіт, і шлюб. Якщо ці двоє молодих ніяк не можуть милуватися без печатки. От же, якщо твій батько не проти, то ми складемо умову. Про те, що бабуся заповідає цей будинок мені одному, оскільки мій брат на нього не претендує.

СЛАВКО. Батько не буде проти?

ОЛЮСЯ. Думаю, що ні. Але треба його спитати.

СЛАВКО. Як ми його зараз питаємо?

ОЛЮСЯ. Спокійно. Можна подзвонити. По міжміському. Вночі дешевше.

СЛАВКО. Ти ніби казала, що він у відрядженні.

ОЛЮСЯ. Нині ввечері мав повернутися.

ПЕТРО. Славко, бери велосипед і гайда додому дзвонити. Скоренько.

СЛАВКО. А чому я? Чому не ти?

ПЕТРО. Ти - племінник. Як будешь добре просити, він тобі не відмовить.

СЛАВКО. А тобі?

ПЕТРО. А мені... Мені треба грамотно скласти документ. Я маю зразок.
(Дістає з кишені піджака папери).

СЛАВКО. Може, Олюся зі мною поїде? Поможє переконати батька.

ПЕТРО. Гарна думка. Тільки ровера не ламайте.

БАБЦЯ. Олюсю, не залишай мене. Мені щось не дуже добре.

ОЛЮСЯ. Може, зробимо укол?

БАБЦЯ. Ми вже зробили. Більше нема жодної ампулки. Треба зранку скочити до аптеки.

ПЕТРО *(Славкові)*. Що є?

Славко виходить, прихопивши драбину.

ПЕТРО. Ну, мамо, як ви себе почуваєте? Поки все йде добре.

БАБЦЯ. А ти не обдуришь нас, Петро?

ПЕТРО. Мамо, та що ви таке кажете! Завтра я домовлюся про машину.
Поїдемо спочатку до нотаріуса, а потім - брати шлюб.

БАБЦЯ. Ні, спочатку шлюб. А потім - хоч на цвинтар.

ПЕТРО. Як скажете, мамо.

Вбігає Славко, тримається за око.

СЛАВКО. Тато, ровера нема!

ПЕТРО. Як? Не може бути!

Петро вибігає.

ОЛЮСЯ. Що тобі, Славку?

СЛАВКО. Та хотів спитати. Питання старе як світ. Хто поставив граблі зубцями на долину?

ДІД МИРОСЬ. Йой, що я наробив! Він же не зможе поїхати і зателефонувати!

БАБЦЯ. Що ти кажеш? *(Дід Мирось щось шепоче їй на вухо.)*
Біжи, Славцю, до батька і скажи, що — ровер у stodолі.

СЛАВКО. То це ти, старий?

Славко вибігає.

ОЛЮСЯ *(весело)*. Це ви його туди? Для чого?

ДІД МИРОСЬ. А чого вони?.. Напатякали тут!.. Три місяці, три місяці... Може, чотири... Хіба можна про таке? Про таке взагалі навіть згадувати не можна!.. Про таке ніхто не може знати. Про те одному Богу відомо.

ОЛЮСЯ. Як же ви дісталися до ровера без драбини?

ДІД МИРОСЬ. А хіба я своєї драбини не маю? Приніс.

Заходить Славко.

СЛАВКО. Я все зрозумів. Я тебе розкусив, дідочок. Тобі дуже потрібна реєстрація, так? У тебе що, без реєстрації любов скінчиться? Вона хвора, вона має лежати, за нею повинні лікарі наглядати, уколи їй робити!.. Для чого ви її з лікарні висмикнули? З якою метою?

БАБЦЯ. Я сама втікла. Не хочу лежати. Не потрібні мені лікарі, коли вже і так відомо, скільки зосталося. А так хоч якась є надія на майбутнє.

СЛАВКО. А я вам скажу, що у нього на мислі. Йому для того потрібна реєстрація, щоб він як законний чоловік потім... Ну, за три місяці... Міг прибрати до рук геть усе майно. Усю спадщину.

БАБЦЯ. Що? Що ти кажеш?

СЛАВКО. Те, що хата стане його власністю, більше - ніц.

БАБЦЯ. Миросю, про що він торочить?

ДІД МИРОСЬ. Я? Ні... Я... Та де!..

СЛАВКО. Ви ж наполягали, і то вперто наполягали. Бабця вже і так згодилася, щоб ви були разом. А ви прибігли: буде реєстрація, буде!

ДІД МИРОСЬ. Слухай, хлопче, ти маєшь характер, але і я його маю.

СЛАВКО. А ровер нащо сховали? Щоб мій тато не поїхав і не домовився з її татом, хіба ні?

ДІД МИРОСЬ. Олено, не вір тим фанаберіям.

СЛАВКО. Хочете сказати, що навіть і думки такої не було? Що не хотіли би стати господарем зразу на дві хати?

ДІД МИРОСЬ. Була думка. Чесно признаюся. Але то тільки думка. Вона сама по собі до голови приходить.

СЛАВКО. Яка голова - такі й думки.

БАБЦЯ *(з докором)*. Ой, Миросю, Миросю...

ДІД МИРОСЬ. Я за думки не відповідаю. Я відповідаю за свої слова. Я не казав, що хочу... Що це заради господарства...

БАБЦЯ. А щоб ти сказився!

ДІД МИРОСЬ. Добре. Я пішов. Аби ти знала, що мені ніц не треба!

Дід Мирось виходить.

СЛАВКО. Бачьте? Йому ніц не треба - і все. Вже по весіллю!

БАБЦЯ. Як на моє подвір'я ще раз прийде сусідський кіт... Візьмешь за хатою цеглу...

ОЛЮСЯ. Неправда! Я не вірю. Він такого і на гадці не мав. І ви не вірте, бабуню. Дід Мирось не знав, що ви тяжко хворі. Не знав, так само, як і я. А вони знали. Навіщо ти його образив?

СЛАВКО. Кого - його? Я образив? Що ти нервуєшься? Та ж він змалку Богом ображений.

ОЛЮСЯ. Бабцю, ми його образили. Треба його повернути.

БАБЦЯ. Піди по нього, Олюсенько, піди, внучечко. Але якщо відмовиться прийти, то візьмеш за хатою цеглу...

СЛАВКО. Добре, давайте я пійду. Якщо ти вважаєшь, що то я його образив, піду і перепрошу, і запрошу сюди. Що ти нервуєшь?

ОЛЮСЯ. Ні! Пійду я.

СЛАВКО. Добре. Ради Бога! Тільки давай наперед домовимось. Бо головне питання лишається не вирішеним.

ОЛЮСЯ. Головне питання одне. Дай їм хоч трохи пожити щасливо.

СЛАВКО. Та на здоров'я! Я хоч зараз побіжу до свого друга-сусіда, домовлюся за машину, і вранці повезу молодих до розписки. Але після реєстрації господарем усього бабиного хазяйства стане дід. Так чи ні? Так чи ні? Ти ж грамотна і повинна хоч трохи знати закони.

БАБЦЯ. І що то за кара? В чому я завинила? Господи, прости мене, нерозумну. Матір Божія!.. *(Хреститься.)*

СЛАВКО. Бабцю, ще буде час поговорити з Господом. А зробити треба - всього нічого. Якщо ми вже домовилися... То ти кажеш, батько не буде проти?

ОЛЮСЯ. Не буде, не буде він проти. Він завтра-післязавтра сам сюди приїде, якщо твій батько зараз додзвониться і скаже, в чому справа. Тільки дайте бабці спокій. Хай вона хоч один-однісінький день побуде щаслива.

СЛАВКО. Вона усі дні буде щаслива. Я присягаюся, бабцю, що рано вранці відвезу вас з дідом на реєстрацію. Але ви зараз поставите свій підпис ось під цим документом. *(Дістає папери.)*

БАБЦЯ. Що це?

СЛАВКО. Це дарча. На моє ім'я. Коли ми вже домовились, що бабціна господарка переходить до нас з татом, то краще оформити дарчу. На мене.

Дарча зразу визначає одного хазяїна. Того, кому подароване майно. Решта спадкоємців відпадають. Якщо ви не проти, якщо згодні, то підписуйте - і буде! І досить розмов, сварок, досить бабiniх гризот. А то ми влаштували тут засідання Ради. Навіть гидко. Хоч по телевізору показуй. Пробачте мені, бабцю, що я тут стільки нагородив. *(Подає ручку.)*

БАБЦЯ. Олюсю, що робити? Підписувати?

ОЛЮСЯ. Та підписуйте вже! Хай вони нарешті відчепляться!

БАБЦЯ. Де ставити закорючку? *(Підписує.)*

СЛАВКО *(бере папір, не вірить власним очам)*. Так просто... Чірк - і все... Такий підпис я б і сам зумів поставити... Бабуню! Бабуню, я зараз же, вже біжу до свого друга домовлятися про машину.

БАБЦЯ. Ніч на дворі.

СЛАВКО. Я його і сонного підніму. Я вас сам вранці повезу на тій машині.

БАБЦЯ. Перше до юриста, а потім па реєстрацію?

СЛАВКО. Та ви що? Ні! Відразу до шлюбу, тільки туди - і по всьому, оформимо ваше сімейне щастя. До юриста - іншим разом. До юриста я встигну.

БАБЦЯ. Славко, онучку, сходи наперед до діда. Поклич його. Вибачишся перед ним.

СЛАВКО. Добре, бабцю. Приведу живого чи мертвого. Обіцяв женитися - то хай жениться! У нашій родині закони тверді. Ми не дамо наших жінок скривдити.

ОЛЮСЯ. Ні. Ліпше до діда піду я.

Олюся і Славко виходять.

Затемнення.

ДІЯ П'ЯТА

Ранок.

За вікном розвиднюється, співають півні.

ДІД МИРОСЬ. Світає. Я ніч під хатою просидів, дивився догори, думав... А на небі зірок... Як би хтось гречки сипонув.

БАБЦЯ. Песик не з'являвся?

ДІД МИРОСЬ. То такий пес, я тобі кажу... Бульби він не їсть, моркви не їсть, капусти з буряком не візьме. Я йому: Кашкете, май же розум. Мовчить. Дивиться. Тільки вуха нашорошує. Колись-то я з ним побалакав... І пояснив йому економічну ситуацію. Він ніц не сказав, встав і пішов. Пішов, і нема, і нема, і нема, і пішов, і нема, і пішов... і нема, і нема, і нема... і нема, і пішов, і нема... А потім прийшов, побув трохи і знову пішов... І ще раз прийшов. Подивився... І як пішов, і нема, і пішов, і пішов, і пішов, і нема, і нема, і нема, і пішов, і нема... і нема, і пішов, і пішов, і нема... І пішов, і нема, і нема, і пішов!.. *(Дуже швидко.)* І вже більше не прийшов.

БАБЦЯ. О тож.

ДІД МИРОСЬ *(включив радіо, вимкнув, стиха заспівав)*. А може, завтра ти пройдеш ось тут, де вітер пелюстки колише... *(Пауза. Дивиться у вікно.)* Диви, диви, диви! Як гарно!

БАБЦЯ. Доброго ранку, Миросю.

ДІД МИРОСЬ. Хочеться, як же хочеться, щоби цей ранок був добрий. А що для цього треба? Молитися? До кого? Кому класти поклони?

Заходить Славко.

СЛАВКО. Тато їдуть ровером.

БАБЦЯ. Доброго ранку, Славко.

СЛАВКО. Не будемо поки йому нічого говорити. Послухаєм, які у нього справи.

Заходить Петро.

ПЕТРО. Ну, як ви тут без мене?

БАБЦЯ. Доброго ранку, Петрусю.

ПЕТРО. Я не додзвонився. Пищить та пищить, зривається. Так цілий час і крутив те цідило.

СЛАВКО. А вже не треба.

ПЕТРО. Що не треба? Ти чого тішишся, як дурень цвяшком?

СЛАВКО. Все грає, тато. Все -джаз. *(Подає йому папір.)*

ПЕТРО *(прочитав)*. І вона це підписала? Як?

СЛАВКО. А так. Випадково.

ПЕТРО. Звідки в тебе офіційний бланк? Відкіля цей папір?

СЛАВКО. Давно мав.

БАБЦЯ. Славку, ти казав, якщо я підпишу, то ти зразу відвезеш нас. Мене і Миросю.

ПЕТРО. Куди?

СЛАВКО. Куди вони хочуть.

ПЕТРО. На чому повезеш?

СЛАВКО. На машині.

ПЕТРО. Якої?

СЛАВКО. Тату, ви чого? На Василеві. Та ж Василь Грицишин мій друг. Я до нього прийшов, він каже: які проблеми? Прийдешь, коли треба буде, чого вночі прибіг?

ПЕТРО. То йди до нього. Най під'їжджає.

СЛАВКО. Не зарано?

ПЕТРО. Покі зберемося...

БАБЦЯ *(радісно, але з гримасою болю)*. Миросю!..

ДІД МИРОСЬ. Оленко!..

Славко забирає в Петра документ і виходить.

БАБЦЯ. Петро, ти ніби якийсь не веселий.

ПЕТРО. Мамо, що сталося? Чого ви підписали його папір, а не мій?

ДІД МИРОСЬ. Та ж ти свого документу ще не довів до пуття, а у нього все було готове. На гербовому папері.

ПЕТРО. Не тебе питаю.

БАБЦЯ. Яка різниця? Ви ж дуже хотіли цієї хати? То й беріть собі. Мені для вас нічого не шкода. Яка різниця?

ПЕТРО. Ну що значить «яка різниця»?! Мамо, що ж ви робите! Він же молодий і дурний. Йолоп! Він і працювати не хоче, і женитися не хоче. Сім'я - це ж відповідальність. А йому - аби жити легко, аби голова не боліла. Я маю бути хазяїном, мамо. Я! Щоб нічого не розвалилося, міцно стояло, ще й приумножувалося. Я б уже потім сам розподіляв, що й до чого, кому, що й скільки дати. Розумієте? Так було би найліпше. А ви ніц не розумієте!

БАБЦЯ. Більше нічого підписувати не буду.

ДІД МИРОСЬ. Так. Досить!

ПЕТРО. Та закрий пельку, не з тобою говорю! Чого пхаєшся? Ще мені один... Жених!

З кімнати з'являються Олюся.

ОЛЮСЯ. Що знову за крики? Доброго ранку, бабцю! *(Цілує три рази.)*
Все буде добре.

БАБЦЯ. Ой, внучечко моя ріднесенька! Вони не дадуть мені спокійно вмерти!

ОЛЮСЯ. А ось ці думки - геть! Я не вірю в те, що лікарі сказали. Поки ми живі - будемо боротися. Будемо любити, женитися, гуляти, пісні співати. Так чи ні? Де Славко? Пішов по машину?

ДІД МИРОСЬ. Пішов. Щойно.

ОЛЮСЯ. Щойно? Та ж машина вже давно мала тут бути. Він відходив, коли я ще спати не лягала.

БАБЦЯ. Ходімо на двір. На свіже повітря. Може, там мені полегшає.

ПЕТРО. Давно пора. Скільки можна тут сидіти і мучитись? Там і машину почекаємо.

БАБЦЯ підходить до радіо, вмикає. Чути голос диктора: «Доброго ранку, шановні слухачі. Починаємо програму передач нового дня праці і відпочинку». Звучить музика. Бабця злегка пританцьовує. Петро підходить, вимикає радіо.

ПЕТРО. Ідемо, мамо. Олюсію, допоможи бабці.

*Усі йдуть до виходу. Бабця з Олюссю виходять.
Петро подає дідові знак залишитися.*

ДІД МИРОСЬ. О, чуєшь? Машина гуде.

ПЕТРО. Ну, діду, що будемо робити?

ДІД МИРОСЬ. Так поїдемо ж!

ПЕТРО. Куди? Старий, та ти хоч щось розумієшь у цьому життя? Ти що, не бачишь, як їй погано?

ДІД МИРОСЬ. За раз ступимо до аптеки.

ПЕТРО. Ти знаєшь, які ліки купувати, так? Може, ти доктор? Професор? Вмієшь уколи робити?

ДІД МИРОСЬ. Таки трохи вмію.

ПЕТРО. Так от. Я дзвонив з дому до лікарні, де бабуся лежала. Там сказали, що її треба терміново, чуєш, терміново, негайно!... Госпіталізувати. Але в них нема машини. Чи зламалася, чи бензин скінчився, чи шофера нема... Ну, як завжди, чогось нема. От і не можуть приїхати, кажуть: везіть самі. Це ми зараз і зробимо.

ДІД МИРОСЬ. Як же так?..

ПЕТРО. Для її нормального самопочування зараз важливо тільки так.

ДІД МИРОСЬ. Ви ж казали...

ПЕТРО. А лікарі сказали інше. Чи ти не бачив, як її зранку скрутило?

ДІД МИРОСЬ. Я поїду з нею.

ПЕТРО. З нею поїду я. Я її син. Я повинен знову покласти її до лікарні.

ДІД МИРОСЬ. Дай хоч попрощатися...

ПЕТРО. Ніяких прощань. Навіщо ще більше її засмучувати? Ти хочеш, щоб їй ще гірше стало? Для чого прощатися? Нема чого прощатися, діду. Я в лікарні домовлюся, щоб її помістили в окрему палату. Розумієш? У окрему палату! Потім у цю ж палату покладуть і тебе. Потім я усе влаштую, і ви будете разом, і там вже вирішите, що вам далі робити. Бігти до церкви чи до загсу, чи ще де подалі. Згоден? Я ж пропоную тобі, як той казав, реальну справу.

ДІД МИРОСЬ. А не брешешь?

ПЕТРО. Але там треба буде дещо... Зараз без цього - ані кроку. Маєш гроші?

ДІД МИРОСЬ. Маю. Усі віддам.

ПЕТРО. А то молодець! Ото, я розумію, козак!

ДІД МИРОСЬ. Машина під'їхала.

ПЕТРО. Сиди тут. Чекай на мене. Я приїду, усе розповім. Бувай.

Петро виходить.

Дід Мирось схвильовано ходить, дивиться у вікно.

Швидко заходить Славко.

СЛАВКО. Діду, не переживайте. Сідайте. Все буде люкс.

ДІД МИРОСЬ. Та я що? Я - нічого...

СЛАВКО. Може, вип'ємо трохи? За бабцино здоров'я? Чи ви не хочте?

Сідають до столу. Вбігає Олюся.

ОЛЮСЯ. А ти чого тут сидиш?

СЛАВКО. А куди мені йти? Я це все маю. То ж моя хата.

ОЛЮСЯ. А-а! Ну так, певно, що так... Ти вже знаєш, що твій батько вирішив відправити бабцю назад до лікарні?

СЛАВКО. Як що батько так вирішив, то я перечити не можу. Йому видніше. Я вважаю, він правильно вирішив. Бабці стає все гірше і гірше. За нею повинен бути медичний нагляд.

ОЛЮСЯ *(збирає свої речі, бабцині, знаходить аптечку)*. Я їду з нею. Прощавай, братику. Бог дасть, може, не побачимось!

СЛАВКО. Ну, навіщо так, Олюсю? Що за нерви? До чого ви, жінки, нервовий люд. Я ж також хочу як краще. Всі хотіли як краще. Всі. Приїздіть до нас у гості на літо. З дочкою. Завжди будемо раді.

ОЛЮСЯ. На все добре.

Олюся виходить.

ДІД МИРОСЬ. Так що... *(Розводить руками.)*

Пауза.

Дід дивиться у вікно.

Славко наливає, потім бере діда під руку, підводить до столу.

СЛАВКО (*підняв чарку*). Ну, вйо, бо дощ!..

Повільно заходить Петро.

ПЕТРО. Вони не захотіли, щоб я з ними їхав.

ДІД МИРОСЬ. Як то, Петро?

ПЕТРО. Залишили мене. Сказали, що самі впораються.

ДІД МИРОСЬ. Ти ж обіцяв... Що домовишся... Щоб у окрему палату... Щоб я з нею...

ПЕТРО. Ну, так вийшло. Вона не схотіла, щоб я їхав з нею в тої машині. Як я можу перечити матері? Сваритися з нею, чи що? Так, я обіцяв. Але не вийшло. Не переживай, діду. Усе зробиться. Усе в наших силах. Домовимось. Завтра поїдемо і все влаштуємо. Не переживай.

СЛАВКО. Сідаймо. Треба випити, закусити, заспокоїтися. Всі перенервували. Нічка видалася ще та! Я навіть на роботу не пішов!.. Але ж бабця в нас, правда, тату? Однак я зараз хочу випити не за неї. За неї ми ще випемо, і не раз. Я хочу підняти чарку за вас, діду.

ПЕТРО. Так, діду, ти - хлоп перша кляса! Не чекав я від тебе такого.

СЛАВКО. Герой! Справжній козак. За вас, діду!

ПЕТРО. За вас!

ДІД МИРОСЬ. За любов.

ПЕТРО. Дай Боже!

СЛАВКО. Хай живе і пасеться.

П'ють.

ДІД МИРОСЬ *(захмілівши)*. Ще кажуть, у нас нема письменників!..
А Тарас? *(Стукає кулаком по столі.)*

СЛАВКО. Та хто каже? Кого ви слухаєте?

ДІД МИРОСЬ. Я знаю, хто... *(Наливає)*.

ПЕТРО. Що вони розуміють?

СЛАВКО. Та в нас!.. Та ми ще - ого-го! Будут видіти!

ПЕТРО. Я вам так скажу, хлопці. Якщо в людини є твердий характер,
то вона вже має чим гор... гор... гордитися.

СЛАВКО *(протяжно, неголосно)*. Ой на го-о-орі та й жнеці жнуть!

*Петро підхоплює. Дід Мирось також хоче підспівати,
але поперхнувся. Він підходить до вікна, плечі його здригаються
він ридання. Славко і Петро співають на два голоси.*

КІНЕЦЬ

Липень 1998 р. м. Сімферополь

